

jesíteni, mint amit a szabadoktatási bizottság célul kitűzött.

Gaál Endre dr. szerint nem kell arról nyilatkozni, amit biztosan nem tudunk. Legföljebb azt lehet mondani, hogy Szegeden nem foglalkozik ilyesmivel a DMKE. A miniszter kapcsolatot kíván és ennek semmi akadálya. Azt kell belevenni az alapszabályokba, hogy nem a DMKE-vel, hanem más hasonló irányú egyesülettel lépnek összeköttetésbe.

Pálffy József dr. azt javasolja, hogy a miniszterhez intézendő feliratban rá kell mutatni arra, hogy a DMKE nem csinál semmit, de abban az esetben, ha a DMKE magáévá teszi a népház ügyét, továbbá küzdeni fog az alkoholizmus terjesztése ellen és az analfabéták tanítására is gondot fordít, akkor hajlandók vele nekszusba lépni, de nem *belső kontaktusba*.

A választmányi ülés elfogadta Pálffy József dr. indítványát, ami után az elnök berekesztette az ülést.

Városi üzemek és a légszeszgyár megváltása.

Írta: Torlai Arthur, mérnök.

A fejlődő élet a városokkal szemben is nap-nap után újabb kíváncsalmakkal lép fel, a melyek kielégítésére a városok, így Szeged város is kénytelen költségvetését s így közvetve adófizető polgárait újabb és újabb viszsza nem térülő tételekkel megterhelni.

Nemcsak nálunk Magyarországon, ahol a városi élet és ezzel együtt a városok háztartása, például a mémetországi városokéhoz viszonyítva, fejlődésének, hogy úgy mondjam: középkorát éli, hanem a külföldön is érzik a városok, hogy háztartásuk egyensúlyát a mai élet által felszínre hozott, gyakran egyik napról a másikra követelésé vált általános szociális szükségleteket szolgáló kíváncsalmakkal szemben, adóemelés nélkül, csakis újabb jövedelmi források feltárásával tudják fentartani. Szakítottak tehát az a régi felfogással, amely a városok jövedelmét csak az adókra és esetleg, ahol ilyenek vannak, a természetadta javak hozadékára — földbérek stb. — alapította és arra az utra tértek, amely egyéb tényezők: üzemek és közhasznú létesítmények jövedelmeinek felhasználásához vezetett és pedig olyképp, hogy vagy maga a város létesít oly intézményeket és üzemeket, amelyek céljaikat tekintve közhasznú jellegűek, azonban alkalmasak arra, hogy a befektetett tőke kamatain fölül mutatkozó többlet jövedelmi tételét szolgáltatassa a költségvetésnek; vagy pedig ily jellegű létesítmények magánvállalkozás révén is jöhetnek létre és miután ezek éppen közcéluságuknál fogva koncesszionális természetűek, a városnak módjában áll ugyszólván minden esetben vagy már a létesítmény üzemének megkezdésekor, vagy egy előre meghatározott idő után esetleg akkor, amidőn a magánvállalkozás befektetett tőkéjének előre megállapított kamatozásán túl nagyobb jövedelmet ér el, ezen többletet háztartása számára biztosítani. Ez az utóbbi eset még minálunk a gyakoribb, de az első vagyis, amidőn a város maga létesít és tart fenn ily üzemet, a lényegesebb és figyelemreméltóbb eset.

Az a kényszer, amely a városoktól üzemek létesítését kívánta, a közgazdaság terén egy újabb jelenséghez vezetett, amit általában az üzemek *elkomunalizálódásának* neveznek s amely természetesen elsősorban a magánvállalkozás, de a teljesen objektív közgazdasági felfogás szempontjából is erős bírálat tárgyát képezi.

A magánvállalkozás felszólalása alig kíván magyarázatot, hisz érthető, hogy az ily koncesszióknál adódó ama előnyökről, amelyek egyéb vállalkozásoktól ép közcéluságuk híján nem várható, nem szívesen mond le.

Másrésről viszont az üzemek elkomunalizálódását azért éri kifogás, mert a városokat nem tartják alkalmas üzemtulajdonosoknak és kezelőknek és így célszerűbbnek

vélik, ha a város a koncesszió birtokából biztosít magának jövedelmet, míg ha maga saját maga a tulajdonos és kezelő, a jövedelem egyáltalában kétséges. Továbbá miután városi üzemeknél a városok vezetősége közvetlen befolyással kell, hogy bírjon az üzleték vitelére, félő, hogy a városok vezetésében bizonyos üzletszerűség kap lábra, amely háttérbe szorítja a városok háztartásának vitelénél megszokott azt az irányt, amely nem ismeri a kockázatot és a konjunkturák kivédhetlen támadásait.

Ezen aggódó közgazdasági felfogással szemben az lehet a véleményünk, hogy amidőn városi üzemekről szólnunk, akkor ezek körébe nem kívánjuk bevonni azokat, amelyeknek rentabilitása tényleg a spekuláció sikeres voltahoz, a konjunkturák szerencsés kihasználásához és a vezető egyén rátermettségéhez fűződik csupán.

Hogy példával éljek, nem tartanám célszerűnek, hogy valamely város malomüzemet tartson fenn, mert ez a gabona és liszt eladás és vételének börzei kezelését kívánja, de azt sem tartom célirányosnak, hogy egy város földjén saját maga gazdálkodjék, mert itt azután a város igazán teljesen ki van szolgáltatva egyrészt az egyéni tevékenységnek, mo meg a konjunkturák végnélküli láncolatának, amelynek első szeme — bizvást elmondható — az Isten kezében van.

Oly intézmények és üzemek létesítése kívánatos, amelyek közhasznúságuknál fogva kvázi kizárják a spekulációt, s amelyek létesítésénél már eleve számítani lehet bizonyos természetszerű fix körülményekkel, a melyek a város fejlődésének szükségszerű tényezői. Az ivóvíz beszerzését, csatornázást, világítást és közlekedést szolgáló üzemek első sorban azok, amelyek ezen szempontoknak megfelelnek.

Ezek után Szeged város viszonyait véve figyelembe, jelenleg, — miután a villamosvasutnak a város érdekkörébe való bevonása már elmulasztatott, bár mint koncessziós vállalat, a városnak jövedelmi forrása lehet és ilyennek f. év január hó 1-től kezdődőleg fel is ajánlkozott, — *első sorban a közvilágításnak városi üzemként teendő kezelése érdemel figyelmet*, miután a gázgyár és villamtelep megváltásának kérdése most már a legnagyobb mértékben időszerű. A világítás mint városi üzem feltétlenül jövedelmi tételét fogja képezni Szeged város háztartásának, hogy ha a megváltás körüli teendők előrelátóan vezetettek, ami egyébként *Farkas Árpád* kartársam a város tanácsához intézett javaslatában szolgált támpontokkal.

Amennyiben az üzemek létesítése vagy megváltásának körülményei már olyanok, hogy magukban hordják és lehetővé teszik a vállalatnak, mint ilyennek sikeres és jövedelmező működését, úgy ennek még csak egy feltétele van és pedig az, hogy az üzem kezelése is birjon mindama követelményekkel, amelyekkel más kereskedelmi vállalat, — mert a városi üzemek is ilyeneknek tekintendők — szükségképp rendelkezik. E sorok kerete nem engedi, hogy bővebben foglalkozzam azon módzatok részleteivel, amelyek városi üzemeknek üzletszerű kezeléséhez vezetnek, csak rámutatni kívánok arra a körülményre, hogy amennyiben ily üzemek *megszabadíttatnak a közigazgatás minden szabad mozgást lenyűgöző béklyóitól* és egy kereskedelmi formához kötött oly alakulat által kezeltetnek, amely képes a város és a közcéluság érdekeinek megóvásával karöltve, teljesen üzleti szellemben működni, akkor ezen üzemek — így a légszeszgyár is — a város háztartásának igen hasznos segítőivé lesznek.

Ebben a szellemben véli *Balogh Károly* tanácsos a tanyai vasút üzemét is viendőnek olyképp, hogy azt is egy a város erre alkalmas polgáraiból alakítandó részvénytársaságra óhajtja bízni, amely, meggyőződésem szerint, rövid idő múlva a már meglévő városi üzemek némelyikének is hivatott kezelője lesz s mint ilyennek módjában áll majd a város háztartása számára jövedelmi hozamában igen dus forrásokat megnyitni.

VIZET AZ ISTENÉRT

*

Mozikomédia, amely kezdődött nyomban, amint az 1879-es árvizet beitta a föld és tart még ma is. Itt a 3,456,939-ik felvonást ismer-tetjük, amely 1914. februárban történt.

Ajult ember: (Vánszorog a Tisza felé).

Rendőrr (sompolyogva utána): Hova megy maga szerencsétlen?

Ajult ember: Mi köze hozzá.

Rendőrr: Hallja, velem ne feleseljen, mert igaz, hogy a főkapitány ur rámparancsolta, hogy illedelmes legyek, de ha nekem meg nem mondja mindjárt, hogy hova vánszorog így beteg, úgy megmártom a Tisza jegében...

Ajult ember: Ó, mártson, mártson!

Rendőrr: Maga beteg. Én magát bekísérem.

Ajult ember: Mártson meg a Tisza jegében. Szerencsétlen rendőr nem látja, hogy azért vánszorogtam ajultam ide a Tisza partjára, mert elepedek a szomjuságtól. Nincs az egész városban egy csöpp víz.

Rendőrr: A Tiszából nem lehet.

Ajult ember: Csak egy vödörre valót.

Rendőrr: Egy kupicával se. A rőnd így kívánja, azt punktum.

Ajult ember: Rendőr ur, az isten áldja meg, nincs a városban víz. Éjjel: mert elzárják a vízvezetékét. Nappal: mert a csöveken elfolyik a víz. — Mióta van maga itt poszton, szerencsétlen, hogy nem tudja, mi történik a városban.

Rendőrr: Mi?

Ajult ember: Szakállat növesztettek a színészek, mert beretvákozashoz *nem szabad* vizet használni. Két nap óta szódában mosdanak az emberek és mióta hatóságilag szabályozták a még raktáron levő szóda árát, 19 koronába kerül egy üveg. Ebből is egy család három naponként kaphat egyet. Alsóváros öt napja ég, ház ház után pusztul el és az oltáshoz majd csak akkor lehet foggni, ha a Budapestről teherárúként feladott víz ideérkezik, a bizottság átveszi, a mérnökség vegyelemzi. Jaj, jaj, jaj!

Rendőrr: Igazat beszél?

Ajult ember: Nézzen a városba.

Rendőrr: (Megfordul.)

Ajult ember: (A Tiszába ugrik.)

Rendőrr (megkapja az üstökét, de van szive és néhány negyed óráig a víz alatt tartja. Amikor a vízből kijemeli): Eleget ivott?

Ajult ember (virgunc, sápadt arca újból kipirult, a szemei ragyognak): Ó örök hála neked, rőndnek nemes öre, hogy örökdől életem felett. Ittam és újból élek. Ha itt nem vagy és gyöngéd tenyereddel — melynek keresztmetszete ó csak 30 cm. — meg nem ragadod dus hajzatot, már a halál fia vagyok. (Megszorítja a rendőr kezét, tiz fillért nyom a markába, nemes gesztussal előrerántja egy hajtincsét és megcsókolja.)

A városi hatóság: (A sötét háttérből kibontakozik.)

Rendőrr: (Haptákba vágja magát.)

A városi hatóság: (Szólni akarnak, amit arról lehet tudni, hogy mozog a szájuk.)

Rendőrr: (Nem érti őket.)

A városi hatóság: (Mozog a szájuk.)

Rendőrr: (Még mindig nem érti őket.)

Ajult ember: Szent isten, vizet akarnak.

A városi hatóság: (Helyeslőleg rázza a fejét, minthogy erre az időre az összes fejek egy nagy fejjé olvadnak össze.)

Rendőrr: (Eszébe jut, hogy a hatóság a 200 korona évi lakbérét is sokalja, ki akarja a kardját rántani.)

A vánszon ezrével jelennek meg emberek, a rendőr nem tud, de nem is nagyon akar rendet tartani. Egyre nagyobb a tolongás, mindenki a partra igyekszik kijutni, hogy vizet lásson. A nagy tömeg addig tolja maga előtt a hatóságot, míg a vízbe pottyant. Elmerül.

És kigyul a világosság.